

Jonge kinderen in kansarme milieus in Franstalig België

Kunnen participeren is het allerbelangrijkst voor kinderen

Armoede bedreigt de kansen van kinderen, kansen waar zij recht op hebben. Het meest bedreigend is wel een gebrek aan participatie wat kinderen het gevoel geeft buitengesloten te zijn, er niet toe te doen.

DOOR: BERNARD DE VOS - Het is hoog tijd om ons beeld over kinderarmoede bij te stellen. Behalve de Afrikaanse kinderen met weemoedige ogen en uitgestoken handen, zijn er meer kinderen die in armoede leven. Blanke kinderen in rijke landen bijvoorbeeld. Als Charles Dickens nog zou leven en vandaag een bezoek zou brengen aan Franstalig België, dan zou hij behoorlijk wat inspiratie opdoen. In dit rijke land, het politieke hart van Europa, leven tienduizend families met kinderen in preciaire omstandigheden. Ze onderhouden dagelijks de armoede aan den lijve.

Heel wat mensen met wie ik door mijn werk in contact kom, leven in zulke omstandigheden. Om de feiten aan de kaak te stellen maakten we ter gelegenheid van de twintigste verjaardag van het VN-kinderrechtenverdrag een rapport over hoe armoede de levensomstandigheden en rechten van kinderen beïnvloedt. We praatte met kansarme kinderen en families en met professionals die rond armoede werken.

Tijdens de voorbereiding van het rapport bezochten we de vijf Franstalige regio's in België: Brussel, Verviers, Charleroi, Doornik en Marche. We werkten in twee fases. Eerst stelden we vragen op over verschillende thema's die we bespraken met professionals in elk district. Daarna hielden we per regio een soort volksraadpleging onder telkens 15 ouders en kinderen. We vroegen hun om vanuit hun eigen ervaringen de vragen door te nemen en waar nodig aan te passen. In elke

fase maakten we geluid- en beeldopnames.

Het slotrapport zal aantonen hoezeer kinderarmoede in deze regio's verspreid is en wat de gevolgen zijn voor jonge mensen en hun familie. We zoeken de betrokkenen in oktober opnieuw op en vragen hen om een reactie. Daarna zullen we het rapport promoten en de nodige media-aandacht geven. In november bezorgen we het document aan het parlement en de minister-president van de Waalse regering.

Armoede en rechten

Vooraf moeten we één ding duidelijk maken. We verwachtten dat armoede de ontwikkeling van kinderen en families in het gedrang zou brengen. Toch waren de getuigenissen choquerend. Het zijn schrijnende verhalen, die je in een land als België niet verwacht.

Hoe kunnen we aanvaarden dat kansarme ouders geen enkele opvoedingsondersteuning krijgen? Omdat mensen met een job op de eerste plaats komen in de kinderopvang? Wat met het recht op onderwijs als scholen, ondanks herhaaldelijke beloften, niet voor iedereen toegankelijk zijn? Zo belanden de meest kwetsbare kinderen in waardeloze lessen in gammele schoolgebouwen. Hoe zit het met het recht op een goede gezondheid, als sommige families niet eens een bril of een beugel kunnen betalen? En wat met het recht op een gezinsleven als kinderen in een instelling belanden wanneer hun

ouders ze zelf niet kunnen opvoeden? Wat kost dat aan een samenleving? We hebben het nog niet eens over het recht op cultuur, ontspanning en vrije tijd. Die dingen zijn onbestaanbaar als families al hun energie en middelen in overleving moeten stoppen.

Armoede heeft een impact op alle mensenrechten en dus ook op kinderrechten. Arme families kunnen niet ten volle genieten van het recht op onderwijs, gezondheid en huisvesting. Ze hebben er de middelen niet voor. Door een laag inkomen worden onderwijs en cultuur minder toegankelijk. Dit heeft ontegensprekelijke gevolgen voor de fysieke en mentale gezondheid.

Net daarom is kinderarmoede meer dan ouders zonder geld. De hele leefomgeving van kinderen raakt in gevaar door een gebrek aan middelen. Het eten dat ze eten, de kleren die ze dragen, de relaties met hun ouders, vrienden en de samenleving en zelfs de lucht die ze inademen: alles is bezoedeld. Daardoor komt de toekomst van een kind onder druk te staan. De moeilijkheden waarmee hij of zij geconfronteerd wordt, worden onoverkomelijke hindernissen die een sombere toekomst nog meer hypothekeren.

Armoede en participatie

Nog dramatischer is het feit dat armoede participatie tot een minimum terugbrengt. Kinderen hebben bijgevolg geen invloed op de publieke en politieke agenda. Toch moet elk kind, ook als het in armoede leeft, dat hebben. Tijdens het opstellen van ons rapport ontmoetten we talloze mensen. Ze vertelden ons vaak dat het beleid van bovenaf wordt bepaald en geen rekening houdt met wat er onderaan de maatschappelijke ladder gebeurt. Regels zijn in het beste geval inefficiënt en in het slechtste geval

contraproductief. Alleen wanneer kansarmen hun stem kunnen laten gelden, kan hun leven ook echt veranderen. Zo vermijden we dat komende generaties tot armoede veroordeeld worden.

Sociale diensten hebben vaak een foute kijk op hoe armoede ontstaat. Mede door een erg beperkte participatie van kinderen uit arme families, zijn de gevolgen immens. Wanneer sociale diensten de participatie voor de minstbedeelden niet stimuleren, kunnen de beleidsmensen de armoede en ongelijkheid in de maatschappij moeilijk aanpakken. Meer nog: zo'n situatie versterkt de uitsluiting van de allerarmsten.

Participatie van arme kinderen is dus een prioriteit. Terwijl de samenleving individualisme promoot en vindt dat het 'elk voor zich' is, wil participatie iedereen erbij betrekken. Het komt erop aan te werken aan een partnerschap. Iedereen moet een nuttige rol krijgen, moet willen

meetellen en zijn leven en dat van anderen in handen willen nemen. Een te beperkte investering in solidariteit en burgerzin en te weinig participatie bij jongeren, creëert een negatief zelfbeeld bij wie nog in de wereld moet stappen.

Geen verhoogde veiligheid

Eén vreselijke, cynische vaststelling blijft echter bestaan. Hoe lager jonge mensen zich op de sociaal-economische ladder bevinden, hoe minder ze betrokken worden in het sociale leven. En net omdat ze ervaren dat men hun nooit iets vraagt en hen nooit uitnodigt, denken heel wat jongeren dat ze hun leven passief moeten ondergaan. Ze gaan naar school, volgen opleidingen en dat is het. Simplistisch bekeken zijn het luie herrieschoppers, kleine boefjes, ruig en primitief. Kansarme jongeren krijgen een negatief imago. We moeten onszelf tegen hen

beschermen door verhoogde veiligheid. Maar participatie is een krachtig tegengif tegen deze 'logica' van een verhoogde veiligheid. Alle jongeren laten participeren, dat is rekening met hen houden vóór ze een 'probleem' worden waarmee we moeten afrekenen. Het betekent ook dat we hen van een negatief zelfbeeld moeten afhelfen en hun een betekenisvolle sociale status moeten helpen geven. Als we de samenleving eraan herinneren dat de jongeren geen probleem vormen, krijgen ze een beter imago en hoeven we ze niet telkens te straffen, te beteugelen of op te sluiten.

Bernard de Vos is gedelegeerde voor de kinderrechten in de Franstalige Gemeenschap van België.